

12.3.1982

ביקורת שירה

כמו להרוג ציפור

א. תיבון
(אשכול) / רק הירוק / שירים, הוצ' הקיבוץ המאוחד.

עם השלג / של אלה תשע מאות והמישים. בצנע הגדול / כמו אבקת חלב זממו בקפה כרוזלאר / מהחייך לות שבאו מאמריה, קיים אבל / אחר כך בנדים (...)

אחוז תהליך קיים בדימום זה, כמו בדימום שקדם לו. וכתב כאן רק מה שמוסכם על הכל כמאמין, קל לזיהוי. אין כאן משתק של גלוי וסמיו. הגובה לא רב, התנופה קטנה, אטמוספירה מרוזמת, המרי מציאות מכריזים. אולי התיבט החשוב צורך להיות חוזר ספרותי. יש לפנות אולי אל קהל אחר, המתפשט בשירה משתו קרוב, למלא איזה צורך לחמם את חלב, לרכך את המציאות ולקבל אותה אפוייה קצת, מפחידה פחות, כי השיר הוא שיר והוא נקלט בתודעה, כדבר צרין או מעדן, מרוכך או מרכך. זו יכולה להיות מטלה מפורשת על משורר: המציאות. מלחמה ועלי השיר לרכך. כמו להשביע את השירים, לנחש עתידות.

מצד שני ראוי להודות, שיש בקובץ הזה דבר מכעים: כאילו לא היו מעולם סופרי גיסיטיות. שחירור האשה עדיין לא בא לעולם, לגברת קדים בנשיקת גב כף היד. הדברים היו בעבר והם קיימים גם בזכות. סוג הלחץ צים המוביל לכתובת השיר כאן, מזכיר איזה סגירות קיומית כדלת אטומה, מצוקות, שלא נודת בקיומן: (הפליה נעשה משבשי שמים קמוטים ומוזממים / כמו מצע לאחר השמש שלא מרצין), וכן בשירים הנרשאים את השם "שולחן המטבח", בלילות הקיץ נו אני. עלי להודות שהדברים אולי רועקים כן תדעת, אבל אין בכך לומר שאינם קיימים. הדיוק והמבנה חופף בדרך כלל את השיר עצמו. הכל כאן מינורי, בסולם צלילים גמור, כמו צורך קטן בצבעי ניים. האמץ המושקע בשיר נראה מעט מאד על פני השטח. אולי זה הכוח המושך של הדברים הכתובים כאן. בקובץ זה יש גם היבטים הומוריסטיים, (כגון בשיר "פרות כסף") אבל העשיבות היא כאמור, בהשבעת השירים:

נביע גדול של ברוזה / הפוך של האוויר ועליו / ועל עולליו ועל המארישים / המחזיקים בד בכה מלמטה / נביע קמו של זהב / ממולא דם ועקרבים // (ירושלים)

עלי להודות, שהקובץ שלפני אינו נוטה לעבור את הסלקציה, זו המדגישה דבר אחד ובחירת להתעלם מדבר אחר. איני יכול להשיב על טיעון הנגד האומר שזו גישה מסוכנת, כפי שהיא הכרחית במובנים אחרים. קל להרוג קובץ זה מבחינה טכנית ויהיה זה כמו להרוג ציפור. כשהלב אינו נותן רשות.

אבל זהו גם הודאה בעיוויון יחסי כלפי הטוב הטמון בשירה מרוכבת, האומרת דבר כללי בפחות כוח, אולי מתוך בחירה מודעת בהפעלת כמות קטנה של כוח ההיגד, בסיון פחות אגרסיבי לדגש את האמירה האישית. אולי יש בשירה כזאת הודאה, שתמרי המציר אות גדולים מן השירים.

אכן, וזהו שירה קרובה מאד להמרי מציר. את התנובה לסוג של ממשות ניכרת היטב בין הדברים, בתוכם היא מקיפה אותם. לפניה עמדה בטוחה אך לא מסתכנת. לא מעבדת את הדברים עד הסוף, נוגעת בהם בדרך כלל רק בשוליים, רק לצרכי חיבור חומרים. מבחינה זו קריאה בקובץ היא אצבע על המרי מציאות חזקים מן השירים, אלא עם כן מתקיים תהליך מושגם של קליטה ושיפור פרטני. הכולל סלקציה המורה של "זרים" הדיגוש היבטים אחרים. תהליך כזה אינו מתקיים למשל, בשיר "פלישתין":

מביטה הצרה והקשה הזאת / האם כאת לדעת אותי, יא המימי / או למיין את ראשי / זאת ראש עולמי אל המתל? /

אין בשיר זה שום דבר לא נכון, למעט שימוש ארכאי במילים מתוך מיקון המצלול של משוררים מדור אחר (ראש עולמי). השיר מוסר את העיקר ונותן ביטוי לפחד הכללי (כפל המשמעות של "לדעת") ולשדים המאיימים על ריבונות ההווה כאן. יש עוד שיר, למשל:

אנחנו שהרענו להנוד אנחנו נממנו

